

บทที่ ๔

วิจารณ์ สรูป และ เสนอแนะ

ความคิดเรื่องสิ่งในตัวเองของโซ เป็นชาวเออร์ ซึ่งเป็นเจตจำนงนี้ เราจะพบว่ามันไม่อาจเป็นที่ยอมรับได้ด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรกโซ (เป็นชาว)เออร์เชื่อว่า เรารู้อะไรในตัวเองคือเจตจำนงจากการสำนึกภายใน หรือ การหยั่งเห็นโดยตรง (intuition) ว่าการเคลื่อนไหวของกายเป็นสิ่งเดียวกับการกระทำของเจตจำนง ความจริงแล้วเราจะพบว่ามันไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะบางครั้งเรามีเจตจำนงบางอย่างแต่มีการเคลื่อนไหวของกายที่ไม่เป็นไปตามเจตจำนง ตัวอย่างเช่น เรามีเจตจำนงที่จะก้าวขาออกไปแต่เราไม่ก้าวออกไป หรือเรามีเจตจำนงที่จะยกแขนแต่เราไม่สามารถทำได้ เพราะปวดแขนมาก เป็นต้น หนึ่งเราเข้าถึงการมีอยู่ของกายโดยผ่านประสาทสัมผัสและความเข้าใจ (perception) แต่เรารู้ถึงเจตจำนงโดยการสำนึกภายในหรือการหยั่งเห็นโดยตรง (intuition) ดังนั้นร่างกาย และเจตจำนงจะต้องไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ประการที่สอง โซเป็นชาวเออร์เห็นว่าร่างกายเป็นการสำแดงออกของเจตจำนง ร่างกายมีอยู่ในฐานะมโนภาพและมีความเปลี่ยนแปลง แต่เจตจำนงเป็นสิ่งในตัวเองที่เป็นจริงแน่นอนตลอดไป ในเมื่อร่างกายเป็นการสำแดงออกของเจตจำนงแล้วมันก็น่าจะเป็นสิ่งเดียวกัน ประการที่สามโซเป็นชาวเออร์ใช้ความรู้ที่ว่าร่างกายเป็นการสำแดงออกของเจตจำนงเป็นเหตุผลในการยืนยันว่าสิ่งอื่น ๆ ในโลกต่างก็เป็นการสำแดงออกของเจตจำนงด้วย เพราะสิ่งอื่น ๆ ในโลกในแง่ที่มันมีอยู่อย่าง เป็นมโนภาพเช่นเดียวกับร่างกายของเรา การอ้างเหตุผลโดยการเปรียบเทียบ (analogy) ของโซเป็นชาวเออร์นี้ดูไม่สมเหตุสมผล เพราะไม่จำเป็นที่สิ่งหนึ่งมีความเหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่งในบางส่วนแล้วส่วนที่เหลือจะต้องเหมือนกันด้วย ตัวอย่างเช่น แมวเป็นสัตว์ สุนัขเป็นสัตว์ แต่สุนัขและแมวก็น่าจะเป็นสองสิ่งที่แตกต่างกัน เป็นต้น หนึ่งการอ้างว่าสรรพสิ่งเป็นการสำแดงออกของเจตจำนงซึ่งเป็นพลังที่ดำรงอยู่ตลอดเวลา ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ หรือน้ำไหลลงสู่ที่

ตำ เสมอ นี้เป็นการอ้างลอย ๆ ไม่ได้มีการพิสูจน์ให้เห็นจริงแต่อย่างใด ประการสุดท้ายเรื่อง เสรีภาพของ เจตจำนงดูเหมือนโซเป็นฮาวเออร์จะแย้งตัวเองในการบอกว่า เจตจำนงในฐานะ สิ่งในตัวเองมีเสรีภาพ ส่วนการสำแดงออกของมันซึ่งได้แก่สรรพสิ่งถูกจำกัดด้วยสถานที่ เวลา ความเป็นสาเหตุและผล แต่มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่น เขาสามารถปฏิเสธ เจตจำนงได้เพราะมีเหตุผล เนื่องจากเจตจำนงเป็นผู้กระทำการแต่ตัวมันเองไม่เคยถูก กระทำโซเป็นฮาวเออร์จึงเสี่ยงปัญหาโดยกล่าวว่า เจตจำนงปฏิเสธตัวเองซึ่งมันก็ยังไม่ใช่เจตจำนง อยู่ นั่นเองว่าเจตจำนงปฏิเสธตัวเองได้อย่างไร อย่างไรก็ตามก็ถ้าโซเป็นฮาวเออร์ถือว่าเจตจำนง ของเขาเป็นเพียงสมมุติฐานที่เขาตั้งขึ้นมา และหาข้อสนับสนุนต่าง ๆ จากประสบการณ์ แล้วมันอาจจะเป็นที่ยอมรับได้

อนึ่งโซเป็นฮาวเออร์ถูกขนานนามว่าเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย ((pessimist) เพราะ เขามีความเห็นที่โลกนี้เป็นทุกข์ เพราะสรรพสิ่ง เป็นการสำแดงออกของ เจตจำนง เจตจำนงนี้มีลักษณะต่อผู้ตั้งมันเพื่อชีวิตอยู่ตลอดเวลา มนุษย์จึงค้นคว้าหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อ ตนเองอยู่ตลอดเวลาและไม่อาจมีความพอใจได้เลย ถ้าเขาไม่มีความอยากใด ๆ เขาก็จะมีแต่ความเบื่อหน่าย เศร้าซึม ดังนั้นชีวิตมนุษย์จึงแกว่งอยู่ระหว่างความทุกข์กับความ เบื่อหน่าย การมองโลกในแง่ร้ายเป็นการมองโลกเพียงด้านเดียว เราจะพบว่าโลกมิได้ประกอบด้วย ความทุกข์ ความผิดหวัง ความเบื่อหน่าย เศร้าซึมเท่านั้น แต่มันประกอบด้วยความทุกข์บ้าง สุขบ้าง ดีใจบ้าง เสียใจบ้างสลับกันไป ยามใดที่คนอยากขาดแคลนหรือสูญเสียสิ่งที่ตนรัก หรือพอใจ เขาจะได้รับทุกข์ทรมานและเสียใจ แต่เมื่อเขาได้รับปัจจัยต่าง ๆ ที่เขาขาดแคลน หรือได้สิ่งที่สูญเสียไปกลับคืนมา เขาก็จะมีความสุขและดีใจ ประการที่สองโซเป็นฮาวเออร์ ถือว่าโลกเต็มไปด้วยทุกข์ เพราะสรรพสิ่ง เป็นการสำแดงออกของ เจตจำนงเพื่อชีวิต เจตจำนง เพื่อชีวิตเป็นสิ่งเลวร้ายที่จะต้องถูกปฏิเสธ ความจริงแล้วเราจะเห็นได้ว่าเจตจำนงเพื่อ ชีวิตมิใช่จะเลวร้ายไปเสียทั้งหมด เพราะการที่มนุษย์มีเจตจำนง เพื่อชีวิตทำให้เขาพยายาม ค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าจนสามารถประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ทำให้ชีวิตได้รับความสุข สบายมากขึ้นดังตัวอย่างเช่น เครื่องมือทุนแรงต่าง ๆ เครื่องมือส่งเสริมการเกษตรและ อุตสาหกรรม การสื่อสาร และมนุษย์ยังมีการพัฒนาที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และ

การอนามัยต่าง ๆ ด้วย ความสุขสบายนี้แม้จะดูเหมือนว่าเป็นความสุขสบายทางกายเพียงอย่างเดียว แต่ความจริงแล้วมันช่วยลดความทุกข์ทางใจด้วย ตัวอย่างเช่น การที่มีการทำฝนเทียม และการชลประทาน ทำให้เกษตรกรหมดความกังวลใจเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เป็นต้น ประการที่สอง การมองโลกในแง่ร้ายเป็นความเห็นส่วนตัวของคุณคนที่มีต่อโลกที่เขารับรู้ มันไม่ได้หมายความว่าโลกจะต้องเป็นอย่างที่เขาคิดเสมอไป บางคนอาจจะเห็นว่าการที่คนบริโภคสัตว์เป็นอาหาร สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็ก และสัตว์กินพืชนี้ไม่ได้แสดงถึงความเห็นแก่ตัวแต่มันแสดงถึงความชิงแค้นและความกลมกลืนกันของธรรมชาติซึ่งเป็นผลงานการสร้างของพระเจ้า ประการที่สาม ความชั่วร้ายต่าง ๆ ในโลกมิใช่ว่าจะไม่มีทางแก้ไขเสียทีเดียว ปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็ถูกแก้ไขโดยนักวิชาการหลาย ๆ ด้าน ทำให้คนมีรายได้ดีขึ้น หรือของถูกลง เป็นต้น และความทุกข์ต่าง ๆ ทางใจของคนก็อาจจะบรรเทาเบาบางลงได้หรือหมดไปด้วยการแก้ไขของจิตแพทย์และนักจิตวิทยา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้โชเป็นชาวเออร์จะถูกกล่าวว่าเป็นผู้มองโลกในแง่ร้ายซึ่งเป็นการมองโลกเพียงด้านเดียวก็ตาม แต่เขาก็มองเห็นโลกอย่างถูกต้อง เพราะความสุขสบายและความสะดวกต่าง ๆ ดังกล่าวเพียงแต่ทำให้มนุษย์มีความทุกข์น้อยลงเท่านั้น มันมิได้ทำให้เขาหลุดพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง

จากการวิจัย เรื่องความคิดเกี่ยวกับความทุกข์ของโชเป็นชาวเออร์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้เรามีความเข้าใจในความคิดเกี่ยวกับความทุกข์ของโชเป็นชาวเออร์ได้ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น โดยทั่วไปแล้วคนจะเข้าใจว่าโชเป็นชาวเออร์มองโลกในแง่ร้าย เพราะเขาถือว่าชีวิตคนเป็นการแกว่งระหว่างความทุกข์และความเบื่อหน่าย แต่เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าชีวิตกับความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่อาจจะแยกจากกัน เพราะชีวิตมีการเกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง เสื่อมสลาย และขณะที่ดำรงชีวิตอยู่คนก็จะพบความทุกข์นา ๆ ประการ ทั้งความทุกข์ทางกาย และความทุกข์ทางใจ เช่น ความทุกข์เพราะความอดอยากยากแค้น ความทุกข์เพราะการสูญเสีย พลัดพราก เป็นต้น ความทุกข์ต่าง ๆ เหล่านี้มีพื้นฐานที่แท้จริงคือ ความอยากหรือเจตจำนงของโชเป็นชาวเออร์นั่นเอง อนึ่งความทุกข์ตามความคิดของโชเป็นชาวเออร์มิใช่ว่าจะไม่มีทางดับ โชเป็นชาวเออร์ได้เสนอวิธีการดับทุกข์ได้ ๒ ประการ อันได้แก่การ

คืบค้ำในความงามของศิลปะ และการสละความต้องการทางโลก อีกประการหนึ่ง แม้ว่าคำอธิบายเรื่องทุกข์ของโซ เป็นชาวเออร์ซึ่งมีพื้นฐานคือเจตจำนง มีความบกพร่องดังได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่เขาก็มีความเห็นที่ถูกต้องในเรื่องความหมายของทุกข์ สาเหตุของทุกข์ และการดับทุกข์เนื่องจากความทุกข์ต่างๆ ในโลกนี้ไม่เป็นอะไรอื่นนอกจากความทุกข์ทางกายและความทุกข์ทางใจในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนสาเหตุของทุกข์คือเจตจำนงเพื่อชีวิตหรือความอยาก และการจะหลุดพ้นจากทุกข์ได้นั้นจะต้องปฏิเสธเจตจำนงและดับความอยากได้โดยสิ้นเชิง นอกจากนี้ความคิดเกี่ยวกับความทุกข์ของโซ เป็นชาวเออร์มีส่วนคล้ายกับทัศนะเรื่องความทุกข์ในพุทธปรัชญามาก เพราะพุทธปรัชญามีความเห็นว่าความทุกข์คือ ความเกิด แก่ ตาย และความทุกข์ทางใจต่าง ๆ สาเหตุของทุกข์ก็คือตัณหาหรือความทะยานอยาก และการดับทุกข์คือการดับตัณหาอย่างสิ้นเชิงโดยที่ไม่มีตัณหาอีก แต่วิธีการดับทุกข์ของโซเป็นชาวเออร์แตกต่างจากพุทธปรัชญาซึ่งได้แก่การดำเนินชีวิตตามอริยมรรค ๘ และเราจะพบว่าวิธีดับทุกข์ของโซเป็นชาวเออร์ไม่ช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง เพราะการคืบค้ำในความงามของศิลปะ เพียงแต่ช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์ได้ชั่วคราว การสละความต้องการทางโลกก็เป็นวิธีการปฏิบัติที่คล้อยไปในทางการกระทำตนให้ได้รับความลำบาก ซ้ำยังเป็นเพียงการดับความทุกข์ทางกายเท่านั้น มันไม่อาจทำให้ดับความทุกข์ทางใจได้หมด อย่างไรก็ตาม เราจะเห็นได้ว่าวิธีการดับทุกข์ของโซเป็นชาวเออร์ง่ายในทางปฏิบัติ และเห็นผลได้อย่างรวดเร็วกว่าการดำเนินตามอริยมรรค ๘ แม้ว่ามันช่วยให้ดับทุกข์ได้ชั่วคราว ก็ยังดีกว่ามันไม่ช่วยอะไรเลย อนึ่ง มันช่วยให้ดับทุกข์ได้ในระดับโลกียะ เพราะตราบดีที่คนระงับความต้องการต่าง ๆ เขาจะเลิกเห็นแก่ตัวและมีความรัก สงสารในเพื่อนมนุษย์ มีการช่วยเหลือร่วมมือกัน ทำให้บรรเทาทุกข์ของสังคมลงไปได้มาก

ข้อ เสนอแนะ

เนื่องจากความทุกข์ต่าง ๆ ในโลกนี้เป็นผลจากการที่มนุษย์มีความอยากและดิ้นรน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งสนองความอยาก สังคมซึ่งเต็มไปด้วยความวุ่นวายสับสน เต็มไปด้วยการเบียดเบียนเอาารัดเอาเปรียบกัน การขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทกันระหว่างปัจเจกบุคคล

การบรรพชาหันกันระหว่างกลุ่ม หรือสงครามระหว่างประเทศนั้น ถ้าเราพิจารณาอย่างลึกซึ้ง แล้วจะพบว่ามันสืบเนื่องมาจากความอยากและความเข้าใจผิดว่าความพอใจในความอยากที่ได้รับในแต่ละครั้ง เป็นความสุขอย่างแท้จริง ถ้ามนุษย์สามารถระงับความอยากได้ ความทุกข์ต่าง ๆ ดังกล่าวก็จะหมดไปด้วย ในการระงับความอยากเราควรจะหันมาดำเนินชีวิตตาม อริยมรรค ๘ ซึ่งเป็นการอบรมทั้งกาย วาจา ใจ แล้วเราก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ของสังคม และหลุดพ้นจากทุกข์ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้การที่ปัญหาเรื่องทุกข์ เป็นปัญหาสำคัญอันหนึ่งของโลกจึงน่าที่จะมีการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับปัญหาเรื่องความทุกข์ในศาสนาต่าง ๆ ซึ่งมี จุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่มีรายละเอียดและวิธีปฏิบัติที่แตกต่างกัน และควรจะมีการทำวิจัยในเชิงเปรียบเทียบความคิดเรื่องความทุกข์ ของนักปรัชญาอัสติภาวะนิยมซึ่งมีความคล้ายกับ โช เป็นชาวเออร์และพุทธปรัชญา เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างถูกต้อง ชัดเจนยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย